

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

Marie-Louise Ekman

av OSKAR SONN LINDELL Foto: MAGNUS BERGSTRÖM

PORTRÄTT PUBLICERAD I FILTER #41 (19 NOVEMBER 2014)

[Facebook](#)[Twitter](#)[E-post](#)[Mer...](#)

Hon smetade in sig i bajs, kallades för »pissråtta« och blev sedan chef för landets främsta teaterscen. När hon nu gör sig redo att lämna Dramaten berättar Marie-Louise Ekman vad hon har lärt sig längs vägen.

DET FÖRSTA MARIE-LOUISE EKMAN GJORDE när hon började på Kungliga Dramatiska Teatern år 2009 var att ta itu med teaterchefens rum.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

ingenting sig likt. Väggarna är vitmålade, och ovanpå trägolvet ligger en balettmatta med den vita sidan uppåt. En del av mattan har skurits ut och lagts på det blanka konferensbordet, och stolarna som står runt omkring det är omklädda i »köttfärg«, vilket ska associera till »skörhet och mänsklighet«. Skrivbordet som står placerat längst in i rummet är helt täckt av illgrön tejp.

Marie-Louise Ekmans chefsrum beskrevs om och om igen i media då hon tillträdde sin tjänst, till viss del för att det sade något om hennes konstnärskap, men mest för att det sade något om vad hon ville uträtta på Dramaten. Rubrikerna löd: »Dramaten blir hennes konstverk« eller »Dramaten ska bli min nästa pjäs«.

– När jag kom in hit första gången kände jag mig som en främmande fågel, säger Ekman. I den där gamla herrklubben kände man sig okunnig och obildad, och jag kände att jag på en gång måste göra det till ett rum som går att arbeta i. Här kan man inte sitta och minnas Dramatens storhetstid, här måste vi drömma om en ny storhetstid. Det var viktigt både för mig och för alla andra som skulle träda in i rummet att vi inte skulle känna oss underdåniga mot någon jädra historia. Vi som klev in här skulle bli synliga och kunna föda nya projekt. Så jag gjorde det som en ateljé.

Marie-Louise Ekman har arbetat i snart sex år som teaterchef och VD för att förnya teatern. Om bara några månader lämnar hon sitt uppdrag. När man ser sig omkring i rummet får man mycket riktigt känslan av att det pågår en flytt. Saker ligger huller om buller: lådor, pappersrullar, kostymer. Och en stor, uppstoppad lama.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

På en av väggarna syns ett antal nedklottrade citat, ett minne av när Marie-Louise Ekman lånade ut rummet till några skådespelares premiärfest.

»Riv rummet innan ni går«, sade hon skämtsamt när hon lämnade festen. När hon kom tillbaka nästa morgon hade skådespelarna skapat vad hon kallar en »spökmiddagsinstallation« runt konferensbordet och klottrat ner väggen med krita. De flesta av citaten har försvunnit – blekta av solljuset som strömmar in genom fönstren. Men tre stycken har klarat sig.

Det ena från Astrid Lindgren: »Den som är väldigt stark, måste också vara väldigt snäll.« Ett annat från Martin Luther King: »Our lives begin to end the day we become silent about the things that matter.« Det tredje kommer från Barbro Alving, eller signaturen Bang: »Så snart en kvinna tänker någorlunda snabbt så kallas det intuition.«

På väggen mitt emot hänger ett papper med ett annat citat på, tillskrivet Marie-Louise Ekman själv. Det användes för flera år sedan för att göra reklam för Dramaten.

Där står det: »Utan konst hade jag varit psykiskt sjuk eller kriminell.«

MARIE-LOUISE EKMANS PAPPA, Walter Fuchs, skulle ha blivit konstnär. Han hade utbildat sig på Tekniska skolan i Stockholm, i dag Konstfack, och gått på målarskola i Paris. Men det blev inte riktigt som han hade tänkt sig. Via jobbet som filmaffischmålare sögs han långsamt in i filmbranschen. 1937 började han arbeta för det amerikanska filmbolaget

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

Men teatern var det han satte högst av allt i tillvaron. Han var en väldigt skapande person, och teatern var hans livsluft. Kungar och adel spelade ingen roll; de finaste människorna var konstnärer, och särskilt då de riktigt bra skådespelarna. Det var så högt man kunde komma, enligt honom.

När Marie-Louise föddes 1944 fanns det heller ingen tvekan om vad hon skulle bli:

– Han drömde om att jag skulle bli det han aldrig blev. Jag skulle bli konstnär.

En dag damp det ner en broschyr från Medborgarskolan hos familjen Fuchs, vilken presenterade olika kurser som vuxna kunde läsa, däribland inom konst. Walter gav broschyren till Marie-Louise och bad henne välja en kurs. Hon var tio år.

– Han sa: »Du måste lära dig att teckna fint, du måste lära dig att se. Det är grunden. Att se hur saker egentligen ser ut.« Jag tyckte det lät jädra mysigt, och försökte komma undan genom att välja en kurs som hette »modellteckning«. Jag trodde det betydde att man skulle rita av små leksaksmodeller, och såg fram emot att på kvällstid få vara med små, små leksaker.

När mamma Maude följde henne till skolans lokaler på Södermalm möttes de av ett gäng »vuxna yrkesarbetare« – som hoppades att »deras vanliga jobb skulle försvinna bort i fjärran och att de skulle bli vad de drömt om«. Och längst fram i salen fanns inga modelltåg eller andra leksaker. Där satt en naken dam.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

omöjligt. Alla spelade teater så länge det gick.

Walter Fuchs var alkoholist. Han kunde hålla på i tre veckor, från dess att han »började svaja« tills han stupade och låg medvetslös på golvet eller i rännstenen. Han hamnade på sjukhus, och sedan gick det några månader innan allt började om igen.

– Det ger en väldigt speciell rytm i en barndom, säger Marie-Louise. Man var hela tiden beredd på att höra hur nyckeln inte kom in i nyckelhålet längre, och på att tänka: »Nu börjar det.«

Walter hade huvudansvaret för försörjningen av familjen, medan Maude arbetade deltid som expedit i en kappaffär i kvarteret. Så med lika jämna mellanrum som Walter föll ner i sitt missbruk, sjönk hela familjens ekonomi i botten.

– Han var aldrig våldsam, säger Marie-Louise. Men de hade många uppgörelser och gräl, eftersom han var så opålitlig. Han kom inte hem, han ljög och hade älskarinnor. Det var många upprivna samtal i natten, med mig och min syster som åskådare.

Hemma kunde Marie-Louise aldrig koncentrera sig på något, hon blev ständigt avbruten av gräl eller oro. Därför blev det lika omöjligt för henne att koncentrera sig i skolan. Hon hade svårt att sitta still och förstod inte kunskapen lärarna försökte förmedla, utan skickades ut ur klassrummet för att hon störde undervisningen. Hon fick sitta längst fram vid katedern i parallellklassrummen och skämmas. När Marie-Louise började trean kände hon alla i de andra klasserna.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

sammantals där den forttycktes igen.

Lika dåligt som det gick i skolan, lika bra gick det på tecknarkursen. Läraren tyckte inte att Marie-Louise var ointressant, trots hennes ringa ålder, tvärtom – eftersom hon var ung och formbar var hon den mest intressanta. Det var den första uppmuntran som Marie-Louise någonsin fått i en skolmiljö.

– Jag började längta efter att gå dit på kvällarna, och så småningom gick jag dit två gånger i veckan – ena gången gratis, eftersom han tyckte att jag var så duktig. Och jag fortsatte att göra det fram till trettonårsåldern.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

Hon hade astma och fick gå tillgängare från rektionen för att genomgå olika behandlingar, vilket gjorde att hon allt mer halkade efter sina klasskamrater i undervisningen. Marie-Louise hamnade snabbt utanför det ordinarie skolsystemet, på halvprivata eller helt privata skolor, som ansågs vara för »slappa barn till rika föräldrar« eller »socialfall«.

När Marie-Louise var 15 lyckades hon ta sig tillbaka till den statliga skolan och fick börja på Östermalms kommunala flickskola, men blev återigen relegerad. Hemma beslutade pappa Walter att om hon inte kunde gå i skolan skulle hon i alla fall fortsätta sin utbildning till konstnär. Hon skulle börja på Pernbys målarskola. Men inte heller det fungerade.

Marie-Louise ville inte bli konstnär – hon ville vara vanlig. Hon ville jobba på kontor eller som expedit, bara hon fick lite pengar så att hon kunde göra vad hon ville.

– Då blev min pappa rabiatt – det var det värsta föräldrauppror jag kunde göra. Vi hade otroligt många gräl om hur »ambitionslös« jag var. Det slutade med att jag fick hoppa av den utbildningen, och började på en ny skola igen.

Denna gång hette den Anders Beckmans skola, där hon först relegerades från reklamlinjen, men fick börja på illustrationslinjen – som Marie-Louise Ekman kallar »skräplinjen«.

– Jag visste att jag hade ett helt liv framför mig där jag skulle behöva försörja mig. Alla från Östermalms flickskola hade drömt om att bli FN-värdinnor eller att jobba på bank, men jag visste att alla de yrkena var körda för mig. Jag hade inte skuggan av en chans: dels hade jag inte

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

...som en gång var treje vecka och utläda till oss. Men det var som att det började hända någonting där, när vi fick sitta själva och hålla på. Vi fick bestämma våra egna uppgifter, vi kunde komma tidigt och gå sent, vi kunde ha fester. Vi formade en väldigt stark grupp känsla, vi utstötta som satt där. Och det var där jag fick min blomning.

STRAX EFTER ATT MARIE-LOUISE FUCHS gått ut Anders Beckmans skola gick hon på en maskerad på Konstfack. Hon hade fått veta av en vän att det skulle finnas en ung fotograf och mönstertecknare där, och att vännen trodde att fotografen och Marie-Louise nog skulle passa väldigt bra ihop. Ingen av dem var utklädda när de anlände till maskeraden.

– Vår gemensamma vän hade helt rätt, säger Marie-Louise. Vi passade väldigt bra ihop. För Carl Johan var så konstig att jag kände att jag bara måste ta reda på vem han var.

Snart hade den 22-åriga Marie-Louise Fuchs och Carl Johan De Geer gift sig och flyttat ihop i den senares lägenhet.

– Han hade ett sådant eget sätt, säger Marie-Louise. En egen analys, där han beskrev samtiden på ett bisarrt sätt; han såg det sinnessjuka och underliga, och det var en befrielse att kliva in i hans värld. För det var vad jag gjorde. Innan hade jag försökt överleva vid sidan av alla mina problem, men med Carl Johan var det som att vi kunde stå på problemen och ta spjärn mot dem. Han gav mig instrument att göra någonting av dem.

Carl Johan De Geer:

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

helt liv tecknande som Per Åhlin. Istället slog hon sönder det formspråk som låg i tiden, och började måla istället för att teckna.

Eftersom konsten inte kunde betala hyran jobbade Carl Johan som fotograf, och snart började Marie-Louise arbeta som fotomodell i hans projekt. Deras plan var att han skulle stå för försörjningen till en början, medan Marie-Louise målade, och sedan skulle rollerna bli de ombytta. 1967 hade paret sin första gemensamma utställning – och Marie-Louises egen debut – på Galleri Karlsson på Vidargatan i Stockholm. Mest uppmärksammas blev den för Carl Johans grafiska blad med budskap som »Svik fosterlandet, var onationell« och för att han skrev »kuken« på svenska flaggan.

– Polisen beslagtogs och destruerade mina verk, säger Carl Johan De Geer. Det var något av en chock. Men vi blandade många genrer. Marie-Louise jobbade tredimensionellt: fantastiskt fina lådor möblerade med miniatyrfigurer, och skulpturer av konstsidan. De var uppstoppade, förtjusande söta och ibland obscena. De utställningar vi hade blev omtyckta av somliga och hatade av andra.

Året därpå köpte det högt ansedda Moderna museet in Marie-Louise De Geers verk Fiskbullar i hummersås, som föreställde en tallrik med fiskbullar, räkor och några grönsaker.

Runt paret De Geer fanns också en mängd andra unga konstnärer, så som Håkan Alexandersson och Jan Lööf, och de var som en familj. Flera av dem kom också att delta i Öyvind Fahlströms film Du gamla, du fria, som började spelas in 1969 och blandade dokumentära och fiktiva scener. Där spelade vännerna en gatuteatergrupp som genomför olika aktioner för att

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

samhället, om man skulle ingå i det eller inte. Vi ville kasta bort allt slagg från barndom och ungdom och hitta våra egna vägar att gå på. Inte lockas med på några sidovägar som lärare, föräldrar eller skolkamrater sagt var de rätta, utan ta ut våra egna riktmärken.

Hon fortsätter:

– Det fanns en stor förhoppning om att om man gick ihop så kunde man förändra väldigt mycket. Som den individualist man är så fick jag också problem med det. Men det var viktigt att ha kollektivet runt sig. Det var en stark tid.

Inte minst var kollektivet viktigt när det gällde att överleva. Många hade svårt att försörja sig, och den som hade pengar lånade helt enkelt ut till dem som inte hade.

– Jag har alltid försökt att vara så billig som det går när det gäller min konst, säger Marie-Louise. Jag har hela tiden tänkt: »Så här mycket måste jag ta, minimum, för att täcka mina materialkostnader.« Men det mesta från den tiden har jag gett bort.

Utöver att jobba som fotomodell försökte Marie-Louise tjäna pengar genom att sälja in artikelidéer till Dagens Nyheter, Aftonbladet och Expressen.

– Man satt hur många dagar som helst, från morgon till kväll, och räknade på sina utgifter och försökte få allting att gå ihop. Det var en ständig ångest att hoppas att man skulle sälja någonting, få låna pengar av någon ... Det var tufft ett tag, när man alltid var skuldsatt och

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

separerat och bodde på olika platser.

– Vi var lekkamrater, säger Marie-Louise. Vi var unga och jobbade dygnet runt, och vi hade gjort det vi skulle ihop. Det var inte så dramatiskt, utan vi fortsatte att vara viktiga personer i varandras liv.

Pengabristen tvingade till slut Marie-Louise att ändå ta ett annat jobb. Men hon hittade en lösning: på Stockholms stadsteater skulle regissören Johan Bergenstråhle sätta upp pjäsen *Minns du den stad*. Hon hörde att det behövdes scenarbetare, och sökte dit. Hon fick reda på att tjänsterna var tillsatta, men att det behövdes en statist i pjäsen. En skådespelare hade hoppat av då rollen krävde att hon var naken. »Det spelar mig ingen roll att vara naken, men att säga repliker är mycket svårare«, tänkte Marie-Louise. Hon sökte rollen, och fick den.

Marie-Louise märkte hur mycket hon längtat tillbaka till teatern, där hon tillbringat stora delar av sin uppväxt med sin pappa. Tillsammans med skådespelare som Stellan Skarsgård, Ulf Brunnberg, Liselotte Nilsson och Stefan Ekman, som inte var fastanställda på teatern, sprang hon till en anslagstavla där de mindre rollerna i kommande pjäser annonserades ut. Men hennes namn dök aldrig upp i listan.

– Men det gjorde mig inget. Jag hade inga ambitioner, jag gjorde det för att försörja mig. Och efter ett tag fick jag panik av att veta vad jag skulle göra. *Minns du den stad* var en kioskvältare och spelades väldigt ofta. Det var fruktansvärt tråkigt att ha schemalagda kvällar, man visste ett helt halvår i förväg att varje tisdag, onsdag och torsdag skulle jag gå dit.

Under uppsättningen blev hon tillsammans med regissören Johan Bergenstråhle, och återigen »öppnades helt nya dörrar« för Marie-

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

Johan och Marie-Louise gifte sig 1971, och året därpå föddes deras dotter Johanna Bergenstråhle. Det gav henne en »oändlig källa att ösa ur«, vilket resulterade i hennes i dag högst värderade verk: målningarna Livet och döden samt Striptease.

– I alla tidigare relationer där en människa var krävande hade jag bara kunnat gå. Men är det krävande att ha barn så kan man bara inte gå – man är evigt förbundna. Jag var så intresserad av relationer, om under- och överlägen, och relationen med barnet är den allra starkaste.

VÅREN 1974 SATT JOHAN BERGENSTRÅHLE i parets hem i Stockholm tillsammans med producenten Bengt Forslund. De försökte tillsammans med olika författare få fram ett filmmanus som Johan skulle regissera, men körde fast gång på gång. Han läste upp nya förslag på kvällarna för Marie-Louise, men blev aldrig nöjd. I hemlighet började Marie-Louise skriva på ett eget manus, i sin ateljé där hon arbetade om dagarna. Berättelsen började med en liten flicka som iakttog en teaterrepetition med sin far, och visade hur hon upplevde grälen mellan sina föräldrar om pengar, alkoholmissbruk och älskarinnor. Sedan följde den henne när hon blivit en ung konstnär som först blir tillsammans med en man hon träffat på en maskerad, och sedan med en teaterregissör. När hon till slut visade manuset för Johan blev han »eld och lågor«, likaså Bengt Forslund. De ville båda göra filmen, med ett förbehåll: Marie-Louise skulle spela huvudrollen.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

fotografer. Bland annat dyker Bodil Malmsten upp som huvudpersonens lillasyster. Mottagandet var, minst sagt, blandat. En debatt blossade upp om filmen, och i synnerhet om det faktum att Marie-Louise De Geer Bergenstråhle var naken i partier av filmen. Somliga argumenterade för att Marie-Louises tystlåtna, nakna roll stod för ett kvinnoideal »som aldrig protesterar« och att hon bara var »till för att ses«, medan andra menade att hennes »hela uppenbarelse var en protest mot alla gängse kvinnoideal«.

För Marie-Louise, som både uppträtt naken på scen och tidigare vikt ut sig i konstitidskriften Paletten, var nakenheten inget främmande. Men hon hade sedan länge vant sig vid att få kritik för sitt konstnärskap. När hon sommarpratade i P1 året efter premiären läste hon upp anonyma hatbrev, och inledde det hela med frasen: »Det här är pissrättan själv som talar.«

– Jag hade fått många brev med avföring eller begagnat toalettpapper, eller där någon mentalskötare skrev att »de inte hade någon som var så sjuk som jag på sin avdelning«. Jag lärde mig snabbt att fick jag ett brev med en handstil som jag inte kände igen så öppnade jag kuvertet väldigt försiktigt. När jag läste upp de breven blev det folkstorm – vilket på den tiden förmodligen innebar att 20 personer ringde till växeln på Sveriges Radio.

Dottern Johanna Bergenstråhle minns att det en gång kom hem en man som tog sig in i lägenheten när hon och hennes yngre syster Lovisa var ensamma, och stannade där tills Marie-Louise kom hem och körde ut honom.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

NÄR ELEVERNA PÅ KUNGLIGA KONSTHÖGSKOLAN i Stockholm, även kallad Mejan, skulle rösta om vem de ville ha som ny professor, visste de vad de ville ha: någon som inte enbart sysslade med måleri. De ville ha någon med ett bredare konstnärskap än så.

Det var onekligen en beskrivning som passade på Marie-Louise De Geer Bergenstråhle. Året var 1984 och hon hade skrivit och regisserat fyra filmer, däribland Sagan om den lilla, lilla flickan för SVT:s barnredaktion och långfilmen Moderna människor. Likaså fortsatte hon att måla, men ägnade sig också åt att göra barnböcker och glaskonst. Därtill gjorde hon scenografin till flera av koreografen och regissören Mats Eks balettproduktioner, däribland hans genombrottsföreställning Sankt Göran och draken 1978.

Marie-Louise röstades enhälligt fram som Mejanstudenternas kandidat. Men kandidaten själv var skeptisk.

– Det var skrämmande. Jag hade alltid bara varit i min ateljé, hade ingen akademisk bakgrund, hade aldrig satt min fot på skolan. Dessutom tyckte jag vid den tiden att unga människor var väldigt tråkiga. Jag tyckte att de sa allting jag redan hade tänkt och sagt. Men det var otroligt starkt att eleverna valt mig enhälligt, och det gick inte att blunda för.

För första gången lämnade Marie-Louise sin fria men trygga bas, med tanken: »Om jag tröttnar efter en månad så går jag.«

– Jag hade minnen av min egen skolgång, men visste inte då att en konstnärlig högskolemiljö inte har några likheter med en vanlig skolmiljö. Den bygger på det jag tycker att all skola borde bygga på: att

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

professor, och stannade där fram till 1991. I början av 80-talet hade hon och Johan Bergenstråhle skilt sig, men också de fortsatte att vara mycket nära vänner.

För Marie-Louise var det viktigt att kunna försörja sig själv och sin familj. Därför ordnade hon barnpassare till Johanna och Lovisa, fast besluten att inte gå i samma fälla som sin mamma, som tillsammans med sin familj varit beroende av att bli försörjd av en man. Johanna Bergenstråhle:

– Mamma hade sin professur och målade om dagarna, och sedan filmade hon om kvällarna. Så vi fick följa med ut till Hinden/Länna-ateljéerna där filmerna gjordes och springa omkring i kulisserna. Vi bodde ofta hos pappa på helger och lov, men han arbetade också mycket utomlands, så periodvis var han inte hemma. Jag och Lovisa var ensamma hemma väldigt mycket. Men det är viktigt att säga att även om mamma inte var närvarande fysiskt, så var hon det mentalt.

Marie-Louise:

– Jag var väldigt upptagen av hur kvinnobilden hade sett ut före mig och ville absolut inte göra samma misstag. Det var väldigt viktigt. När jag var liten var det inte tal om att sätta barnen i centrum. Jag tyckte att jag gjorde det då, även om jag kanske skulle gjort det på ett annat sätt i dag. Men jag gjorde det med full kärlek och empati till mina barn.

OM MAN BLÄDDRAR IGENOM MARIE-LOUISES gamla vernissageböcker, de som läggs fram för att besökarna ska kunna skriva en hälsning, går det snabbt

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

arbetade tätt tillsammans.

Gösta Ekman:

– När jag jobbade med Johan var jag ofta hemma hos honom och hälsade på, och då träffade jag också fru Bergenstråhle. Och ibland hände det att jag, som alltid varit en promenerare, kunde gå förbi hennes arbetslokaler på Östermalmsgatan. Såg jag att hon var där kunde jag knacka på, och så promenerade vi och pratade om olika saker som rörde jobbet. Vi umgicks när jag var gift, och när hon var gift, men så plötsligt var ingen av oss det.

1988 började de arbeta tillsammans på filmen Den hemliga vännen, som Marie-Louise skrev och regisserade. Under arbetet upptäckte de båda, enligt Gösta, att de »kanske kommit varandra lite närmare«.

– Jag skulle fylla 50 och alla frågade mig: »Vad ska du göra? Vad önskar du dig?« Och det enda jag kunde komma fram till, för mig själv, det var att göra en utflykt med Marie-Louise – att bara sticka iväg till Köpenhamn och hitta på något. Men jag tänkte att det behåller jag för mig själv. Men det sprack: det halkade ur mig vid något tillfälle på våren 1989. Och det visade sig att hon tänkt samma sak.

De gifte sig samma år, och Gösta och Marie-Louise Ekman formade en tät relation såväl professionellt som privat. Men däremellan gör Marie-Louise ingen skillnad.

– Jag har attraherats av män som jag kunnat jobba bra ihop med. Jag skulle inte kunna alliera mig med någon sträng man som ska kritisera, minimera eller ifrågasätta en. Det finns inte på kartan. Och mina relationer har aldrig varit vid sidan av arbetet jag har gjort, de har varit

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

– Olika människor har ibland sagt att de är med i vad som helst, bara vi jobbar ihop. Ernst-Hugo var en sådan, till exempel. Det finns personer som attraheras av varandra jobbmässigt, inte bara privat, och det är viktigt att hitta dem. Sådana som springer iväg och fortsätter utveckla saker när de får dem i handen, som inte bara tittar på manuset och levererar det.

Paret Ekman satte tillsammans upp pjäserna I fru Vennermans fall och Godnatt herr Morris, Marie-Louise skapade TV-serierna Vennerman & Winge samt Duo jag för SVT, och 1996 spelade de in filmen Nu är pappa trött igen, samtliga med Gösta Ekman i huvudrollen. I den sistnämnda spelade Ekman den alkoholiserade fadern och festfixaren herr Khopp, som läggs in på sjukhus, för vilken han fick en guldbaggenominering.

PARET EKMAN SATTE UP P JÄSEN GÄCKANDEN på Dramaten 2007, med Marie Göranzon och Gunilla Nyroos i rollerna. Sveriges stora nationalscen var vid den tiden utsatt för hård kritik, både inifrån och utifrån.

Skådespelare hade tagit tjänstledigt, vissa hade lämnat teatern för andra uppdrag, publiksiffrorna dalade och teaterchefen Staffan Valdemar Holm kritiserades för att ta på sig för många externa uppdrag och inte ägna Dramaten nog med uppmärksamhet.

Så kom scenchefen för Lilla scenen, där Gäckanden spelades, med ett förslag till Gösta och Marie-Louise:

– »Kan inte ni vara chefer här?« frågade han oss lite lättsinnigt, berättar Gösta Ekman. Det hade jag aldrig funderat på överhuvudtaget, och jag sa:

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

...at konstigt och inte oseröst.

Men förslaget slog rot. Marie Göranzon och flera andra skådespelare fick höra om idén och uppmanade Marie-Louise att söka positionen som teaterchef. När ett rekryteringsföretag påbörjade processen att leta efter en efterträdare blev hon uppringd.

– I början sa jag bara: »Nej, nej, nej.« Och jag stötte undan de där tankarna, om att det kanske var vad jag ville. Att jag hade längtat efter det ett helt liv, att få komma tillbaka till den miljö jag betraktat lite på avstånd från min uppväxt och under hela mitt liv.

Gösta Ekman:

– Hon hade lyckats förändra så mycket på Konsthögskolan och jag trodde att hon fått sitt lystmäte tillfredsställt. Men sedan slog det mig plötsligt att det kanske vore bra för Dramaten, om Marie-Louise pallade. Det är jobbigt att gå in i ett sådant gammalt, trögt bygge – det är som en gammal atlantångare. Men hon behövde till varje pris komma fram till vad hon ville, inte vad vi ville.

När Marie-Louise sade »ja« till att ansöka om tjänsten var det som att hon fick blodsmak i munnen.

– Så fort man uttalat orden blev det plötsligt allvar, och jag kände att jag hade blivit ohyggligt sårad om jag inte hade fått den. Det fanns inte.

MARIE-LOUISE EKMAN SITTER I EN AV SINA köttfärgade stolar, bakom det balettmattbeklädda konferensbordet.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

chefskap.

– Jag har alltid sagt att jag är visionslös. Ska jag sitta och vara någon sorts Don Juan och förföra med vad jag ska göra? Det första jag tänkte var att jag måste gå in på arbetsplatsen och höra vad som fungerar och inte. Jag hade varit regissör här i några månader, men det betydde inte att jag hade någon inblick i organisationen. Jag är heller ingen teaterperson i så måtto att jag kan säga: »Nu ska vi spela Schiller!« Eller: »Nu ska vi bara spela franskt!« Jag har ingen aning, inget teaternätverk eller så. Utan jag måste lita på andra, och lära mig.

Vissa av Marie-Louises förändringar ekade av 60-talet och ett uppbrytande av de hierarkier som hon var intresserad av att undersöka i sin konst. När hon kom till teatern menar hon att bara några få kände till hur Dramatens ekonomi egentligen sköttes. Och likadant var det med många andra avdelningar: alla skötte sitt. Tillsammans med teaterns ledningsgrupp och vice VD:n Mikael Brännvall försökte hon identifiera det som försvårade insynen och medbestämmandet på teatern och skapa »nya strukturer«.

– Som anställd har man kanske erfarenheter som man inte kan komma fram med på grund av en felaktigt rådande hierarki. Vi ville att så många som möjligt blev delaktiga och tog ansvar. Då gällde det att göra så mycket som möjligt av teaterns inre verksamhet synlig för de anställda.

Andra saker syntes tydligare utåt: där många teaterscener fått kritik för att antingen spela för smala pjäser som knappt någon var intresserad av att se, eller bara spela klassiker utan intresse för nya produktioner, har Dramaten hyllats för sin blandning av gammalt och nyskrivet, och för att

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

Porträtt av Sara Stridsberg.

– Det finns så mycket fantasier om Dramaten – både bra och dåliga, säger Marie-Louise. Till de bra hör att det är en nationalscen som man vill vara stolt över, som ska sätta upp de bästa pjäserna och ha de bästa skådespelarna. Till de dåliga hör att man tror att man ska behöva se ut på ett visst sätt, vara klädd på ett speciellt sätt, ha ett speciellt handlingsmönster för att vara här.

Till skillnad från många andra teaterchefer har Marie-Louise Ekman inte heller ägnat sig särskilt mycket åt regi under sin chefsperiod. Undantaget var Dödspatrullen, skriven och regisserad av henne själv, med Marie Göranzon och Örjan Ramberg i rollerna. Pjäsen utspelade sig på ett äldreboende, och Göranzon spelade en kvinna som i mycket var baserad på Marie-Louises egen mamma, Maude. Namnet på föreställningen var Maudes egen benämning på hemtjänsten.

Istället har Marie-Louise Ekman bland annat använt sig av en mobilkamera i sitt skapande, då hon filmade den skruvade arbetsplatsdokumentären Den dramatiska asylen. Det var en webbserie i 50 delar, skriven utifrån hennes egen upplevelse på teatern, där Dramatens skådespelare gestaltade arketyppiska rollfigurer, inte minst henne själv.

Gösta Ekman:

– Jag var regiassistent på Dramaten redan 1956, så jag har varit inne och snusat där ibland genom åren. Och jag har varit där och jobbat även under Marie-Louises tid. Jag kan säga att hon lyckats med en mycket, mycket stor förändring – definitivt till det bättre. Hon är en snillrik, för att inte

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

När jag pratade med Marie-Louise Ekman berättade hon om en knapp månad till hennes 70-årsdag, och drygt två tills hon slutar på Dramaten. Men hon är inte »mogen för något bokslut«.

– Jag har inte fantasi nog att tänka på att jag från den första januari inte är här. Jag har inte den läggningen. Jag har ingen distans till Dramaten än. Jag ser inte framför mig att jag kommer att förlora allt det här, det är jag alldeles för skataktig för. Jag kommer att slåss med näbbar och klor för att fortsätta jobba med skådespelarna, verkstäderna och de fantastiska människorna som är här.

När hon pratar om sin tid på Dramaten talar hon om den som hon pratar om sina livskamrater och nära relationer genom livet.

– Jag känner att jag har lärt mig så mycket här. Jag har fått kontakt med skådespeleri, med konstarten och med olika gånger i människors hjärnor. Det är som att jag har gått någon påbyggnadskurs i livets viktiga saker. Jag har fått väldigt mycket fantasi, och väldigt mycket material.

Samtidigt längtar Marie-Louise tillbaka till sin ateljé, och hon kommer att försöka använda tiden på Dramaten som inspiration till sin konst, innan hon »blir dement och allt löses upp och försvinner«. Om sin ålder säger hon att hon hoppas att hon inte »blivit en jädra bromskloss med åren«.

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

PRENUMERERA

PODCAST

MAGASINET

SHOP

... får man inte göra, så här får man inte hantera den där dramatikern.«
Genom hela mitt liv har jag aldrig gjort något för att provocera. Jag har gjort något för att jag tyckt att det varit en stark handling – inte för att väcka uppmärksamhet, utan för att bräcka mina egna gränser. Varför skulle jag inte göra det? Om en äldre människa säger till en yngre att så där får du inte gå, skratta eller hoppa, då måste man göra tvärtom och visa: titta vad bra jag kan ta mig fram genom att hoppa så här och skaka på huvudet. Och då säger folk: »Tänk om alla människor gjorde så där!«
Men nu gör ju inte alla människor så! Det är alltid de äldre och belästa som blir korkar till slut.

Hon fortsätter:

– Någonstans, innerst inne i sig själv, mår man bra eller dåligt av de beslut man tar. Och de samlas inuti en ju äldre man blir. Det får man leva med hela tiden. Jag kan inte med bästa vilja ångra något, det är väldigt lättköpt att ångra saker eller att säga förlåt. För problemen bär man med sig i vilket fall som helst. Det jag i bästa fall kan göra är att använda mig av det till något konstnärligt, att visa upp det för andra människor och få en annan kontakt med dem.

Hon pekar på lappen med sitt citat: »Utan konst hade jag varit psykiskt sjuk eller kriminell.«

– Jag tror att det är helt sant. Det låter romantiskt, men jag tror att jag skulle ha gjort väldigt dåliga och underliga saker om jag inte hållit på med det här. Det är jag fullständigt övertygad om.